

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Eloquutio emendata, & dilucida. cap. 11.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

ret arte, affueſcat etiam in his tribus generibus ita ſe exercere, vt dum ſublime vult tenere, non efferatur in turgidum & inflatum, videtur enim hoc vitium affectare, ſed non habere grauitatem dicendi; Dum moderatum contendit aſſequi duo caueat vitia; alterum ne ſit genus dictionis diſſolutum ſine ſtuctura vagum & fluctuans; alterum ne ornatu nimio laſciuiat, & pigmentis inanibus eneruetur. Denique in demifſo genere videat, ne humi repat exiliſque, & ieiuna dictione ſit, neue potius fermo plebeius, quam perſonæ grauis oratio.

Eloquentio emendata & dilucida. Cap. XI.

Li. 8. c. 10.
Eloquentio-
nis quadru-
plex virtus.
Puritas ſer-
monis.

Eloquentio a it Fab. quadruplici virtute debet veſtiri, ſcilicet vt ſit emendata, dilucida, ornata, & apta; qui: us quatuor vitia contraria ſunt; barbarum, obſcurum, inornatum, ineptum. Pura & emendata erit, qua Grammaticorum præceptis conueniat, & verbis textatur lingua, qua vtimur communi vſu, receptis. Hæc autem cura negligenda Chriſtiano Oratori non eſt, ne ſi inquinatè loquatur, ac barbarè, vel contemnatur, vel riſum aliquando moueat, vbi non debet: ſed cura ſit moderata: Oportet proprietatem ſermonis, & vſum communem non reconditum, & putidum conſectari: Neque velim Concionatorem noſtrum occupari in lectione impudicorum librorum, & Poetarum, & admiranda militarium ſucceſſuum ludibria, deſcribentium, vt verba ſelectiſſima exquirat, imò monendus eſt, ne det occaſionem auditoribus ſuſpicandi tales ſcriptores leues, & minus pudicos ab eo tractari. Satis erit ex libris pijs, qui in manu ſunt omnium, obſeruare linguæ vim ac proprietatem, nec erit exercitatio inutilis aliquid in patrium ſermonem ex latino conuertere. Sermo naturalis omnium ſententia valde ad perſuadendum accommodatus eſt: ſed quantopere declinanda ſit in toto Euangelicæ eloquentiæ genere, affectationis ſuſpicio, ſatis alibi eſt dictum, nec diſplicet inculcare. Deinde claritas, ac diluciditas in tota oratione, & maxime in docendo peculiari ſtudio eſt à Concionatore curanda. Ariſtoteles hanc primam virtutem orationis ponit, & ratio eſt euidentis, nam ideo fermo eſt homini datus, vt ſenſa animi ſui alijs aperiat: quare niſi fermo intelligatur ſuo ſine carebit. Quod ſi prima ac ſumma orationis virtus eſt perſpicuitas, quis non videt quam ſit vitioſa ſi egeat interprete? Auguſt. Quid prodeſt, inquit, loquutionis integritas quam non ſequitur intellectus audientis,

Diluciditas.

4 de Doct.
Chr. c. 10.

dientis, cum loquendi omnino nulla sit causa, si quod loquimur non intelligitur?] Eo etiam magis oratio ex suggestu sit clara necesse est, quod in alijs loquutionibus ait idem August. est cuique interrogandi potestas, vbi autem omnes tacent, vt audiat vnus, & in eum intenta ora tenent, ibi vt requirat quisque quod non intellexit, nec moris est, nec decoris, ac propterea debet maximè tacenti subuenire cura dicentis: solet autè ex motu aliquo inter auditores cognosci an satis perceperint, tandiuque immorandum est, quamdiu appareat eos percepisse.] Idque adeo necessarium est, vt rectè dictum sit à Cicerone neminem extulisse eum verbis, qui ita dixisset, vt qui adessent intelligerent, quid diceret, sed contempsisse eum, qui id minus facere potuisset. Meritò Laetan. & D. Hieron. notant Tertulliani obsecritatem, contra Cypriani perspicuitatem cōmendant. Debet autem esse ea diluciditas vt rudes, ac mulieres quātum fieri potest intelligant, quæ dicuntur. non enim paucorum causa doctiorum, negligenda est multitudo. Facit etiam hæc claritas ad delectandum, & attentum reddendum auditorem, & vt domum redeat instructus, non solum vt eorum, quæ audiuit, sit memor, sed vt opere exequatur, quod benè percepit.

Porro claritatem efficiunt verba propria, & vsitata, modo abstineatur à sordidis ne dum obsænis. Qui docet, ait, August. vitabit omnia verba quæ non docent.] Intelligat autem Concinator cum recens accedit ad aliquam ciuitatem sciscitandum sibi esse ex aliquo perito, num quæ ibi fortè vocabula sint, vitio aut vsu gentis turpe quiddam, aut aliud quàm alibi, significantiã vt possit cum vsus incidit, deuitare. Ipsa compositio periodorum sit naturalis, non obscurata hyperbolis, amphilogijs, multitudine verborum. non habeat longas periodos, vocum transpositione circumductas, vtatur ordine & distinctiore, proponat vbi opus est, quid velit probare, nam propositio illustrat: transitiones adiuuant cum ipsæ cæcæ non sunt. Item, repetitiones, interrogationes, interpretationes rerum quæ obscuriores sunt, definitiones, partitiones, ac similes figuræ. Præterea vt dilucidè quis dicat non debet esse valde religiosus in quibusdam verbis omittendis, quæ licet, sint ornatiores minus tamen intelliguntur; qui appetit intelligenter loqui, inquit, August. aliquando negligit verba cultiora, nec curat quid benè sonet, sed quid benè indicet, quod ostendere intendit, & citat dictum cuiusdam prudenter monentis, cum de claritate ageret esse in ea quamdam diligentem negligentiam.] Hæc tamen

M m 2 (addit

Lib. 1. inst. c. 10.

Ad Paul. Epist. 13.

Quidnam faciat oratione dilucidã. 4. de Doct. Chr. c. 10.

Ibid.

(addit August.) sic detrahit ornatum vt sordes non contrahat.] Miler est, ait Fab. & vt sic dicam, pauper Orator, qui nullum verbum perdere potest.] Proderit item ad diluciditatem, præmeditari quibus verbis, quali modo debeat, quod dicit, explicare. Sententia item debent explicari, per interpretationes ac similitudines, & rationibus quoque corroborari; non enim benè docetur auditor, nisi ratio afferatur idonea, cui innitatur doctrina. Si sententia aut doctrina paulo difficilior tractatur vitium non est idem repetere. Nonnunquam ait Greg. Doctores Sancti crebrò repetunt, si qua obscurius dicunt, vt quæ occulta prædicant auditorum cordibus voce hac iterationis infundant.

26. Mor.
cap. 1.

Eloquentio ornata & apta. Cap. XII.

Lib. 8. c. 2.
Quid ornata
eloquentiæ
reddat.

VT sit ornata eloquentio, non est necesse eam in verbis habere elegantiam exquisitam, vt magis verba, quam res ornata ostendant; est certa eiusdem Fabij sententia; iacrosensus in oratione, vbi verba laudantur. Sed sint propria, & translata verba; Metaphora namque suo loco posita habet multum splendoris, & Scriptura sacra ijs sæpissimè vtitur, sit autè translatio facilis, non longè petita, rei de qua agitur, accomodata, nec tamen frequens, ne abundantia pariat fatietatè, adhibeantur & suo loco epitheta, quæ grauias, & significantias, & propria sint; cauenda tamen & hic nimia frequentia, quæ propria est Poetarum. Porrò passim adijcere superlata, præsertim vbi opus non est, potius orationem abiicit. Nolter B. P. Ignatius in familiaribus colloquijs fugiebat hoc tanquam vitium, quod sapit ostentationem, & leuitatem omnia admirantis, idem putarim in concione fugiendū, nisi rei grauitas aliud poscat. Putant aliqui in his consistere eloquentiam, cum verè nihil longius distet. Ea enim demum eloquentia est, quæ suum cuique rei pondus tribuit, non quæ cuncta hyperbolicè effert, aut minuit.

Aliqui ad ornandam concionem maximè in compositione ac stylo laborant, vt periodos habeant benè rotundas, ornatas, ac numerosas. Ego hoc labore nostrum Ecclesiastem magna ex parte, si non omnino leuauero, velim eum esse contentum.

4. de Doct.
Chr. c. 20.

stylo Ecclesiastico, & grati. August. de numeris loquens compositæ orationis, & numerosis periodis, ait, in nostris authoribus hoc mihi plus placet, quod ibi eos rarissimè inuenio: & idem